

Internetul și radicalizarea migranților musulmani din vestul Europei. Riscuri ale societății cunoașterii.

Daniela SPÎNU

e-mail: daniella.spinu@yahoo.com

Abstract

Radical Islam has gained more and more adherents among Muslim migrants of the second and third generation, individuals who no longer identify with any nation state, are prisoners between two cultures and, while living in western european society, studying in european universities, getting married and having children, resort to radical action. In the knowledge society, intelligence communities must connect to complex situations, difficult to prevent, full citizens of european countries turning into executives of terrorist attacks on european soil. Given this general context, the paper focuses on two axes: the role of internet in radicalizing muslim immigrants(having like central coordinates Inspire Magazine and the dialectics of radical leaders) and the intelligence community reaction.

Keywords: knowledge society, immigration, radicalization, internet, Inspire.

Introducere

Atacurile teroriste din Londra și Madrid, în care au fost implicați migranți musulmani, cu cetățenie europeană, au dus la teoretizarea unor concepte ca „radicalizare” sau „home-grown terrorism”.

Deși implicarea diasporei în activitățile teroriste nu este un fenomen nou, guvernele din vest tolerând adesea această politică care în ultimă instanță nu a fost percepută ca amenințare la adresa siguranței naționale¹, particularitatea acestei „noi forme de manifestare a terorismului internațional” rezidă *de facto* în emergența unui nou tip de modus operandi: membri ai comunității imigrante participă la acțiuni teroriste îndreptate chiar împotriva guvernelor care i-au adoptat.

Islamul radical a câștigat în ultima perioadă tot mai mulți adepți din rândul migranților musulmani de a doua și a treia generație, indivizi care nu se mai identifică cu niciun stat națiune, sunt prizonieri între două culturi

¹ Bruce, HOFFMAN, *The Radicalization of Diasporas and terrorism*, RAND National Security Research Division, Elveția, 2007.

și care, deși trăiesc în societăți europene occidentale, studiază în școlile și universitățile europene, se căsătoresc și au copii, recurg la acțiuni radicale.

În societatea cunoașterii, comunitățile de intelligence trebuie să se racordeze unor situații complexe, dificil de prevenit, cetățeni cu drepturi depline ai statelor europene transformându-se în executanți ai atentatelor teroriste pe teritoriul european.

Plecând de la acest context general, lucrarea vizează două axe: radiografierea (având ca și coordonate centrale revista „Inspire” și dialectica liderilor radicali) rolului internetului în radicalizarea imigranților musulmani și reacția comunităților de intelligence.

Radicalizare și rolul internetului. Concept și evoluție

În ceea ce privește definirea conceptului de „radicalizare” nu există o poziție comună, astfel că la nivelul literaturii de specialitate ne confruntăm cu o serie de definiții care fac trimitere la termeni atât ca „radicalizare violentă” cât și ca radicalizare în calitate de proces general.

Una dintre cea mai cuprinzătoare definiții rămâne însă cea a lui Tinka Veldhuis și Jørgen Staun care susțin că radicalizarea include „orice comportament și expresie ideologică, inclusiv incitarea, distribuția materialelor radicale, recrutarea, și convingerea altora de a împărtăși viziuni radicale, ce determină o amenințare la adresa siguranței societăților vestice, fie prin conducerea la terorism fie prin amenințarea integrării și facilitarea propagandei radicale ce împărtășește ideologii violente”².

Tratând conexiunea dintre *radicalizare* și *internet*, Magnus Ranstorp³ susține că evenimentele de la 9/11, invazia Irakului și a Afganistanului au produs mutații considerabile în cadrul infrastructurii fizice, în sensul în care diseminarea mesajelor propagandistice, a ideologiei, a sfaturilor tactice și strategice urmează *a posteriori* liniile impuse de rețelele virtuale. Internetul în calitate de superstructură devine „cimentul”⁴ rețelelor teroriste. Paradigma este argumentată și de Smith⁵ în viziunea

² Tinka VELDHUIS, Jørgen STAUN, *Islamist Radicalisation. A root cause model*, Institutul de Relații Internaționale, Olanda, 2009, p. 11.

³ Magnus, RANSTORP, *Understanding violent radicalization: terrorist and jihadist movements in Europe*, Ed. Routledge, 2010, p. 111.

⁴ Magnus, RANSTORP, *Op. Cit.* p. 185.

⁵ Paul, SMITH, *The terrorism ahead. Confronting transnational violence in the twenty first century*, M.E Sharpe, England, 2008, p. 7.

căruia internetul, definit ca „ultimă expresie a puterii revoluției informației”, „*have been turned to the advantage of groups committed to terrorizing societies to achieve their goals*”. Autorul⁶ grupează valoarea internetului în două categorii: ideatională și funcțională. Prima situație comportă capacitatea internetului de a se prevala ca o „poartă de ieșire” atât pentru mesajele teroriștilor, cât și pentru narațiunile capabile să legitimeze acțiunile radicale și să atragă susținere. Corolară acestei prime dimensiuni, valoarea funcțională atribuie internetului rolul de a se contura ca o interfață între radicali și susținătorii acestora, un forum de dezbatere ce pune la dispoziția militanților informații tactice și strategice importante.

Reunind toate aceste versiuni, Bruce Hoffman rezumă importanța internetului în acțiunile extremiste astfel : “*the weapons of terrorism are no longer simply the guns and bombs that they always have been, but now include the mini-cam and videotape(...) CD burners and e-mail accounts, and Internet and worldwide web access that have defined the information revolution today*”⁷.

Logica acestui demers este cu atât mai importantă cu cât unul dintre scopurile sale devine cel de a recruta noi adepți, propaganda prin internet fiind *per se* un „vehicul-cheie inspirând, motivând și animând atât radicalizarea cât și violența”⁸.

Radicalizarea on-line. De la revista *Inspire* la dialectica liderilor radicali

Între 1990 și 2000 moscheele din Europa au jucat un rol crucial în împărtășirea viziunilor radicale, transformându-se în „cluburi sociale” ce intermediază legăturile dintre indivizii radicalizați și grupările teroriste, participând *per se* la radicalizarea și recrutarea imigranților musulmani, dar și a cetățenilor europeni convertiți.

Evenimentele din 11 septembrie, precum și cele de la Londra și Madrid au dus însă la regândirea politicii permissive. O parte dintre aceste moschei au fost închise, în timp ce imami radicali fie au fost arestați, fie expulzați⁹.

⁶ Paul, SMITH, *Op. Cit.*, p. 73.

⁷ Bruce, HOFFMAN, *The Use of the Internet by Islamic Extremists*, RAND Corporation, 2006, p. 3.

⁸ Bruce, HOFFMAN, *Op. Cit.*, p. 18.

⁹ Lorenzo, VIDINO, *Radicalization, Linkage and diversity. Currents Trends in Terrorism in Europe*, RAND, 2011, p. 21.

Totuși, departe de a soluționa problematica radicalizării, autoritățile europene sunt puse în situația de a combate radicalizarea prin internet, un obiectiv de altfel destul de dificil de pus în practică.

Mai mult, atentatele din Londra, Madrid, dar și cazuri de autoradicalizare din Germania, Olanda sau Suedia, subliniază rolul internetului în calitate de „factor facilitator” al procesului de radicalizare. Spre exemplu, în urma anchetei derulate cu ocazia atentatelor din Madrid, s-au găsit peste 50 de manuale „descărcate” de pe internet. Similar, ancheta grupului de la Hofstaad¹⁰ a făcut trimitere la manuale militare procurate de pe internet de membrii grupării, în timp ce în Germania doi indivizi care intenționau să comită un atentat asupra trenurilor, în iunie 2006, s-au radicalizat ca urmare a vizionării repetate a unor materiale postate pe internet.

În 2007, AIVD (Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst – n. b. – Serviciul de Informații Olandez) atrăgea atenția asupra rolului internetului în procesul de radicalizare, susținând: *„propaganda nu este un proces unidirecțional: jihadistii caută să interacționeze cu persoane similare. Acest lucru, combinat cu faptul că tot mai mulți tineri își petrec timpul liber pe internet, sugerează capacitatea mediului virtual de a acționa ca un teren fertil pentru radicalizare”*¹¹.

În alte situații, postările islamiștilor radicali pe internet concură la radicalizarea tinerilor musulmani imigranți de a doua generație, aflați în căutarea unui model. Forumurile de socializare devin liniile de legătură între cei care împărtășesc viziuni radicale cu privire la jihad, membrilor forumului¹² revenindu-le sarcini importante ca apărarea mujahedinilor, distribuirea link-urilor propagandistice sau perceperea mujahedinilor într-o manieră constructivă.

Revista Inspire, publicată în limba engleză în mediul on-line, reprezintă un alt instrument ce facilitează recrutarea și radicalizarea, postând îndemnuri pentru declanșarea „jihadului individual”. Articolul “What to expect from Jihad” trasează indicații clare pentru potențialii mujahedini: *„dacă vii din Vest, ai putea fi întrebat de mujahedini, de ce nu ai inițiat jihadul în interiorul țării tale. Dacă le răspunzi pentru a-i ajuta pe mujahedini, mulți vor răspunde că atacarea inamicului în propria grădină este unul dintre cele mai bune căi de a ajuta jihadul. (..) Efectul*

¹⁰ Thomas, PRECHT, “Home grown terrorism and islamist radicalization in Europe. From conversation to terrorism”, Danish Ministry of Justice, 2007, p. 56.

¹¹ Johnny, RYAN, “Countering militant islamist radicalization on the Internet”, IEA, 2007, P. 37.

¹² Switzerland as a target for radical islamist propaganda, ICT, December 2008, p. 4.

este mult mai mare, întotdeauna rușinează inamicul, aceste tipuri de atacuri individuale fiind imposibil de premeditat”¹³.

Aceeași revistă vorbește despre atacul la adresa americanilor, și implicit a susținătorilor acestora, încercându-se fundamentarea unei legitimări axate pe dehumanizarea adversarului „noi, musulmanii nu avem o animozitate îndreptată împotriva unui grup rasial sau etnic. Nu suntem împotriva americanilor doar pentru că sunt americani, suntem împotriva răului și America în calitate de întreg s-a transformat într-o națiune a răului”¹⁴. Divizarea lumii în funcție de dualitatea bine-rău, permite și o multiplicare a motivațiilor, în condițiile în care acțiunile adversarilor sunt calificate ca motivații superioare idealurilor AQ în procesul de radicalizare. Astfel, făcând trimitere la Nidal Hassan, se specifică: „nu a fost recrutat de idealurile Al-Qaida ci a fost recrutat de crimele americanilor și asta este ceea ce America refuză să admită”¹⁵.

Reflectând orientarea globală a jihadului, cazurile prezentate ca exemplu se multiplică, accentul fiind mutat pe importanța femeilor în logica atentatelor teroriste produse pe teritoriul european. În acest sens, Roshonara Choudhry, studentă în Marea Britanie, radicalizată prin intermediul internetului, este un caz elocvent, cu atât mai mult cu cât apare în paginile revistei Inspire alături de suedezul musulman Taimour Abdulwahab al-Abdaly cu titulatura de „camarazi ai loialității fără granițe”¹⁶. Cazul britanicei este utilizat de Inspire ca exemplu pentru musulmanii din Europa, a căror obligație individuală este de a sprijini religia lui Allah prin moarte: „o femeie le-a arătat bărbaților din Ummah calea jihadului. O femeie, fraților! Rușine să le fie bărbaților care stăteau indiferenți în timp ce o femeie se implica în jihadul individual”¹⁷. În ediția din martie 2011, uciderea a doi americani într-un aeroport din Germania, de către un tânăr din Kosovo de 21 de ani, este privită cu admirație, acesta fiind inspirat de „activitățile pe internet ale mujahedinilor”¹⁸.

Catalogată ca „*the Vanity Fair of Al-Qaida*”¹⁹, revista Inspire reușește să transgreseze dialectica liderilor radicali, care s-a bazat în cele

¹³ Revista Inspire, Fall 1431/2010, What to expect in jihad.

¹⁴ Revista Inspire, Fall 1431/2010.

¹⁵ Inspire 1431/2010, p. 57.

¹⁶ Revista Inspire, 1431/2010.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Revista Inspire, Spring 1431/ 2011, p. 6.

¹⁹ Bob, DROGIN, *The 'Vanity Fair' of Al Qaeda*, Los Angeles Times, 26 nov 2010, (<http://articles.latimes.com/2010/nov/26/nation/la-na-terror-magazine-20101126>).

mai multe cazuri pe limba arabă, oferindu-le musulmanilor imigranți din Europa, capacitatea de a le înțelege mesajele.

Mai mult, mesajul Al-Qaida, de cele mai multe ori inaccesibil, este transformat în ceva care nu numai că poate fi analizat și interiorizat de cel care vizualizează articolele online cât și comentat, secțiunile de tip Q&A din cadrul publicației putând fi o cheie importantă de înțelegere a modului în care musulmanii europeni se identifică cu ideologia susținută în cadrul articolelor. Spre exemplu, regăsim întrebări de tipul „locuiesc în Vest și vreau să merg în locuri ca Afganistan sau Yemen. Am banii pregătiți și cam știu unde vreau să merg. Problema este că nu am niciun contact pentru a mă întâlni cu un mujahedin. Ce mă sfătuiți să fac?”²⁰

Cum să pregătești o bombă în bucătăria bunicii, cum să utilizezi AK47 sau la ce să te aștepti în jihad sunt câteva secțiuni utilizate pentru a atrage atenția și suportul, fiind vorba mai mult de o „recurtare ideologică” decât de una operațională²¹. Procesul este însă unul fundamental, dat fiind faptul că desenarea unei „comunități virtuale islamice”²² constituie prima etapă în identificarea și selecția potențialilor candidați.

La acest nivel intervine importanța dialecticii unor lideri radicali în susținerea cauzei „jihadului violent”. Cu peste 1910 înregistrări video postate pe youtube (care mai târziu au fost retrase) și 3,5 milioane de vizualizări, Awlaki a fost unul dintre principalii factori radicalizanti ai imigranților din Vest. Reușind să combine, în engleză și arabă, abilitatea de a traduce concepte religioase complexe cu simplitate și claritate, și-a obținut o popularitate și mai mare.

Adepții săi sunt cei care susțin legitimitatea acestuia de a oferi sfaturi utile musulmanilor din statele vestice, cu privire la credință, cu atât mai mult cu cât „trăind în Vest a fost destul de brav încât să le practice religia fără niciun compromis.”²³ Audiența sa, alcătuită în proporții uriașe din musulmani vorbitori de limbă engleză, poate astfel mult mai ușor să înțeleagă mesajul său fără să dețină *de facto* cunoștințe solide despre cultura și religia islamică.

²⁰ Revista Inspire, Spring 1431/ 2011, p. 11.

²¹ Jonathan FIGHEL, *Radical Islamic Internet Propaganda: Concepts, Idioms and Visual Motifs* in Boaz, GANOR et al, *Hypermedia Seduction for terrorist recruiting*, IOS Press, 2007, p. 36.

²² Jonathan FIGHEL, *Op. Cit.*, pp.36-37.

²³ Jack, BARCLAY, „*Challenging the Influence of Anwar al Awlaki*”, ICSR, The International Center for the study of Radicalisation and Political Violence, King's College London, 2010, p. 11.

Apariția lui Awlaki în vara lui 2010 într-un clip video aparținând Al-Malahim Media, casa de producție media a AQ în Peninsula Arabică, a fost interpretată de unii analiști²⁴ ca promovarea unui lider care se vrea mai mult decât unul spiritual. Mai mult, în timpul interviului Awlaki făcea trimitere la jihadul violent afirmând „mesajul meu către musulmani în general și pentru cei din Peninsula Arabică în mod particular, este că trebuie să participăm la jihadul împotriva Americii”²⁵. Conceptul, definit ca „principală datorie în islam și mijloc de salvare a ummah, ce trebuie practică de către copiii chiar dacă părinții refuză, de femeie chiar dacă soțul obiectează”²⁶ este una dintre dezbaterile cele mai prolifiche.

Aceeași temă este tratată și în revista Inspire, al cărui membru fondator și mentor a fost Awlaki, articolele sale dezbătând legitimitatea uciderii civililor, justificarea atacului îndreptat asupra statelor din vest sau chiar modalități prin care susținătorii jihadului pot contribui la lupta împotriva infidelilor.

Explicația renumelui său în rândul migranților musulmani este redată de stilul său popular, mesajele accesibile și referințele la viața din societățile vestice. Accesibilitatea lui este atribuită capacității de a reproduce anumite comportamente, de la cele privind subiectele tratate în timpul lecturilor până la stil, adoptate de nucleul dur al clericilor radicali: Al Maqdisi sau chiar Abdullah Azzam. Linia de demarcație este tocmai lipsa unor cunoștințe solide și a expertizei în materie de religie. Ori, în mod ironic, susțin unii autori²⁷, tocmai această replică i-a adus faima. Dat fiind faptul că exista un lider, în persoana lui Osama bin Laden, fiecare figură a Al-Qaida a încercat să se adapteze unui context specific. Astfel, Ayman Al Zawahiri era cunoscut ca serios și citit sau Abu Laith Al Libi ca șeful luptător.

Audiența lui Awlaki, spre deosebire de cea a lui bin Laden sau Maqdisi, ale căror discursuri îi atrăgeau în mod special pe extremiștii radicali, include și indivizi care l-au urmat încă din perioada sa moderată. Câteva comentarii de pe site-ul său reproduc, pe de o parte, măsura acestei personalități, iar pe de alta, irelevanța consistenței religioase în predicile

²⁴ Jack, BARCLAY, Op. Cit., p. 2.

²⁵ Ibidem.

²⁶ Anwar, AL AWLAKI, “44 Ways to support Jihad”, (<http://www.nefafoundation.org/miscellaneous/FeaturedDocs/nefaawlaki44wayssupportjihad.pdf>). Site consultat la data de 29 aprilie 2011.

²⁷ Jarret, BRACHMAN, Alix LEVINE, “You too can be Awlaki,” în The Fletcher Forum of world Affairs, Vol35:1, winter 2011, p. 27.

sale: „nu este nevoie să aflăm dacă se numără printre ideologii adevărați sau este doar un imam. Este liderul al cărui mesaj este foarte, foarte relevant pentru musulmanii de astăzi. Așa că ascultați-l. Nu te poți înșela. Insha'Allah.”²⁸

Alexander Meleagrou Hitchens argumenta că principala amenințare ce venea din partea lui Awlaki nu era de natură operațională ci se datora “încrăderii radicalizante a lecturilor sale și ideologiei absolutiste”²⁹.

Spre deosebire de Osama bin Laden și Ayman al Zawahiri, reușea să trateze subiecte legate de politica internațională cu o mai mare abilitate, subliniind complotul guvernelor infidele împotriva islamului „diplomația din lumea întreagă se concentrează în jurul unei idei centrale – lupta împotriva islamului”. UE se întâlnește pentru a discuta despre teroriștii islamiști, NATO tratează provocările terorismului islamist, iar SUA își mobilizează forța politică pentru a lupta împotriva amenințării islamiste. La nivel politic lumea este unită să lupte împotriva islamului. Nu există nicio excepție.”³⁰

Reacția comunităților de intelligence. În loc de concluzii...

*„Cred că sunt cei mai buni din lume cu serviciile lor: CIA, MI5, MI6 sau cum se mai numesc în America și în alte părți ale lumii. Ei trebuie să înțeleagă că au de-a face cu o ideologie și ideologia pe care în acest moment 1,6 miliarde de oameni o au este mai rapidă în difuzare.”*³¹

Răspunsul pe care comunitățile de intelligence au încercat să îl formuleze de-a lungul timpului cu privire la rolul internetului în procesul de radicalizare nu a dat rezultatele așteptate. Statele europene au implementat o serie de politici prin care se încearcă limitarea procesului de radicalizare, exemplele cele mai elocvente fiind al Olandei, Belgiei și Marii Britanii. În Olanda, webmasterii site-urilor care atrag un număr mare de tineri

²⁸ Jarret, BRACHMAN, Alix LEVINE, *Op. Cit.*, p. 28.

²⁹ Alexander, MELEAGROU HITCHENS, “Voice of terror. Anwar al Awlaki has emerged as the most persuasive supporter of jihad for muslims in the west”, Foreign Policy, 2011, (http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/01/18/voice_of_terror). Site consultat la data de 29 aprilie 2011.

³⁰ Cristopher, HEFFELFINGER, “Anwar Al Awlaki: Profile of a jihadi Radicalizer”, în Combating Terrorism Center at West Point, Vol.3, Issue 3, march 2010 , p. 4.

³¹ British islamist abu Abdallah al-Britani, “The assassination of Anwar al Awlaki and Osama Bin Laden will not stop the spread of Islam” <http://www.memrijttm.org/>

musulmani, simpatizanți ai jihadului violent, au implementat un sistem pe baza căruia expresiile radicale sunt înlocuite cu mesaje moderate³².

Cazul Belgiei și al Marii Britanii fac trimitere la rolul responsabilizării sociale în lupta împotriva radicalizării în mediul virtual. Deși au fost create o serie de mecanisme al căror principal obiectiv este cel de a investiga siteurile de internet care promovează extremismul și violența, cetățenii sunt încurajați să raporteze astfel de situații.

Desigur, în literatura de specialitate³³ una dintre strategiile cele mai frecvent menționate, este cea care face trimitere la utilizarea argumentelor împotriva jihadului violent (care conferă o explicație suplimentară jihadului de tip cut and paste) prin promovarea și diseminarea viziunilor moderate ale unor imami credibili, dând prioritate educației religioase.

Dacă revista Inspire participă *de facto* mai mult la o „recurtare ideologică” decât la una operațională, eliminarea treptată a principalilor mentori ai ideologiei jihadiste, ca Osama bin Laden sau Anwar al Awlaki, nu afectează capacitatea discursului lor de a radicaliza. Mai mult, acțiunea este calificată drept o „greșeală”, în sensul în care *“Obama și apropiații nu știu cu ce au de-a face. Nu știu împotriva cui luptă. Ce trebuie să înțeleagă este că luându-ne pe fiecare în parte ca indivizi nu vor opri chemarea către Islam. Ei trebuie să înțeleagă că au de-a face cu o ideologie.”*³⁴

Declarația imigrantului musulman cunoscut sub pseudonimul de abu Abdallah al-Britani vine în susținerea unui mai vechi comentariu postat pe internet în accepțiunea căruia lideri ca Osama sau Awlaki devin doar purtători ai mesajului al-Islam, apărând viețile inocenților și răspândind cuvântul adevărului: “chiar dacă ar fi să fie ucis (Awlaki) mâine într-un atac aerian, se va alătura clasicilor dar și fraților săi recenți, Abdulah Azzam, Yusuf Al-Ayyiry care depun mărturie că nu este necesar să trăiești printre infideli pentru a fi un propovăduitor al islamului. În acel moment va fi privit ca fiind cel mai popular propovăduitor al islamului vorbitor de limba engleză și toată lumea îl va asculta și mai mult”³⁵.

³² *Radicalisation: the role of the internet*. Insitute for Strategic Dialogue, Stockholm, 2011 p. 8. (http://www.strategicdialogue.org/allnewmats/idandsc2011/StockholmPPN2011_BackgroundPaper_FINAL.pdf).

³³ Johnny RYAN, *Countering militant Islamist radicalisation on the internet: a user driven*, IEA, 2007, pp.133-136.

³⁴ British islamist abu Abdallah al-Britani, *The assassination of Anwar al Awlaki and Osama Bin Laden will not stop the spread of Islam* (<http://www.memrijtm.org/>).

³⁵ Jack, BARCLAY, *Op. Cit.* p. 13.

Ori la acest nivel, intervine dificultatea de a acționa. Chestiunea ideologiei devine problematică în momentul în care chiar printre moderații islamici, care dezaprobă terorismul, nu există un consens cu privire la motivele pentru care acesta ar trebui condamnat: unii fac trimitere la Sharia, la jurisprudența islamică tradițională, în timp ce alții recurg la etimologia cuvântului care nu implică sensul de „război sfânt” și nici pe cel de conotație militară³⁶.

În lipsa unei viziuni moderate coerente și a unei educații religioase, numeroasele fatwa care fac trimitere la jihad în calitate de datorie personală încurajează radicalizarea imigranților musulmani, care, trăind în societățile vestice trebuie să își regândească poziția față de guvernele care i-au adoptat.

Bibliografie

Surse Directe

1. BARCLAY, Jack, *Challenging the Influence of Anwar al Awlaki*”, ICSR, The International Center for the study of Radicalisation and Political Violence, King’s College London, 2010.
2. BRACHMAN, Jarret, LEVINE, Alix “*You too can be Awlaki*”, în The Fletcher Forum of world Affairs, Vol35:1, winter 2011.
3. FIGHEL, Jonathan *Radical Islamic Internet Propaganda: Concepts, Idioms and Visual Motifs* în Boaz, GANOR et al, *Hypermedia Seduction for terrorist recruiting*, IOS Press, 2007, p. 36.
4. HEFFELFINGER, Cristopher, “*Anwar Al Awlaki: Profile of a jihadi Radicalizer*”, în Combating Terrorism Center at West Point, Vol. 3, Issue 3, march 2010.
5. HOFFMAN, Bruce, *The Radicalization of Diasporas and terrorism*, RAND National Security Research Division, Elvetia, 2007.
6. HOFFMAN, Bruce, *The Use of the Internet by Islamic Extremists*, RAND Corporation, 2006.
7. PRECHT, Thomas, “*Home grown terrorism and islamist radicalization in Europe. From conversation to terrorism*”, Danish Ministry of Justice, 2007.
8. RANSTORP, Magnus, *Understanding violent radicalization : terrorist and jihadist movements in Europe*, Ed. Routledge, 2010.
9. RYAN, Johnny “*Countering militant islamist radicalization on the Internet*”, IEA, Dublin, 2007.
10. SMITH, Paul, *The terrorism ahead. Confronting transnational violence in the twenty first century*, M.E Sharpe, England, 2008.

³⁶ Ideea a fost dezvoltată în Daniela, SPÎNU, „*Imigrația musulmană și identitatea națională în Europa. Împreună sau separați?*” în Sfera Politicii, Vol.XIX, Nr.4 (158), pp. 83-93.

11. VELDHUIS, Tinka, STAUN, Jørgen, *Islamist Radicalisation. A root cause model*, Institutul de Relații Internaționale, Olanda, 2009.

12. VIDINO, Lorenzo, *Radicalization, Linkage and diversity. Currents Trends in Terrorism in Europe*, RAND, 2011.

Surse Internet

1. Anwar, AL AWLAKI, "44 Ways to support Jihad", (<http://www.nefaafoundation.org/miscellaneous/FeaturedDocs/nefaawlaki44wayssupportjihad.pdf>). Site consultat la data de 29 aprilie 2011.

2. DROGIN, Bob, *The 'Vanity Fair' of Al Qaeda*, Los Angeles Times, 26 nov 2010, (<http://articles.latimes.com/2010/nov/26/nation/la-na-terror-magazine-20101126>).

3. British islamist abu Abdallah al-Britani, *The assassination of Anwar al Awlaki and Osama Bin Laden will not stop the spread of Islam*" <http://www.memrijttm.org/>

4. MELEAGROU HITCHENS, Alexander, "Voice of terror. Anwar al Awlaki has emerged as the most persuasive supporter of jihad for muslims in the west", Foreign Policy, 2011, (http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/01/18/voice_of_terror). Site consultat la data de 29 aprilie 2011.

5. Radicalisation: the role of the internet. Insitute for Strategic Dialogue, Stockholm, 2011.

(http://www.strategicdialogue.org/allnewmats/idandsc2011/StockholmPPN2011_BackgroundPaper_FINAL.pdf).

6. *Switzerland as a target for radical islamist propaganda*, ICT, December 2008, (http://www.ict.org.il/Portals/0/Internet%20Monitoring%20Group/JWMG_Switzerland_Radical_Islam.pdf) Site consultat la data de 20 octombrie 2011.

7. Revista Inspire, Fall 1431/2010.

8. Revista Inspire, Spring 1431/ 2011, Issue 5.